

کاربرد فناوری در آموزش زبان و ادبیات فارسی

دکتر علی اکبر کمالی نهاد

عضو هیئت علمی گروه آموزش زبان و ادبیات فارسی دانشگاه فرهنگیان

حکیمه خوش نظر

۱۳۹۷

کمالی نهاد، علی اکبر، ۱۳۵۴ -
کاربرد فناوری در آموزش زبان و ادبیات فارسی /
علی اکبر کمالی نهاد، حکیمه خوش نظر.
اراک: نگار کمال، ۱۳۹۷.

۳۳۲ ص: مصور
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۷۲۸۹-۹-۲
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
موضوع:

فارسی - آموزش به کمک کامپیوتر - داده پردازی
Persian language - Computer-assisted instruction - Data processing
تکنولوژی آموزشی - ادبیات و تکنولوژی - منابع اطلاعاتی الکترونیکی
Educational technology - Literature and technology -
Electronic information resources

شناسه افزوده: خوش نظر، حکیمه، ۱۳۵۵ -
رده بندی کنگره: ۱۳۹۷ ۸ک / آ ۲۶۵۳ PIR

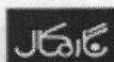
رده بندی دیویی: ۴ / ف ۲۸
شماره کتابشناسی ملی: ۵۵۷۸۰۰۳

دکتر علی اکبر کمالی نهاد - حکیمه خوش نظر کاربرد فناوری در آموزش زبان و ادبیات فارسی

ویرایش: مرتضی کرمی
صفحه آرای: احمد علی پور
طراحی جلد: فرشید خدعی

چاپ اول: زمستان ۱۳۹۷
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
چاپ: لوح
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۷۲۸۹-۹-۲

قیمت: ۳۵۰۰۰ تومان

حق چاپ محفوظ است.

negarekamal@chmail.ir

www.negarekamal.rozblog.com

فهرست مطالب

۱۹	 مقدمه
۲۳	 فصل اول: کلیات
۲۴	 تعریف آموزش
۲۴	 آموزش در اصطلاح
۲۵	 تفاوت آموزش با تدریس
۲۵	 دگرگونی آموزش در دوره معاصر
۲۶	 تأثیر گذشته نظام آموزشی بر سرنوشت امروز آن
۲۹	 فصل دوم: فناوری، انواع و کاربردهای آن
۲۹	 تعریف فناوری
۳۱	 پیشرفت فناوری
۳۲	 انواع و نمونه‌های فناوری
۳۲	 ۱- فناوری ارتباطات
۳۲	 ۲- فناوری ساخت و ساز
۳۲	 ۳- فناوری کمکی
۳۳	 ۴- فناوری پزشکی
۳۳	 ۵- فناوری اطلاعات
۳۴	 ۶- فناوری سرگرمی

۳۴	۷- فناوری کسب و کار.....
۳۴	۸- فناوری آموزشی.....
۳۵	تفاوت فناوری و علم.....
۳۵	فواید و زیان های فناوری.....
۳۵	فواید فناوری در کسب و کار.....
۳۷	زیان های فناوری در کسب و کار.....
۳۹	خلاصه سوم: آموزش الکترونیکی و نقش فناوری های نوین در آموزش.....
۴۳	تاریخچه آدرس مازی.....
۴۵	تاریخچه آموزش الکترونیکی در ایران.....
۴۵	انواع یادگیری الکترونیکی.....
	۱- یادگیری الکترونیکی با حضور فیزیکی و بدون ارتباط الکترونیکی (از نوع
۴۶	چهره به چهره).....
۴۷	۲- یادگیری الکترونیکی بدون حضور جسم و بدون ارتباط الکترونیکی (از نوع خودآموزی).....
۴۷	۳- یادگیری الکترونیکی بدون حضور و با ارتباطات الکترونیکی (از نوع غیرهم زمان).....
۴۸	۴- یادگیری الکترونیکی با حضور مجازی و با ارتباط الکترونیکی (از نوع هم زمان).....
	۵- یادگیری الکترونیکی با حضور گاه گاهی و با ارتباط الکترونیکی (ترکیبی / دوگانه،
۴۹	از نوع غیرهم زمان).....
	۶- یادگیری الکترونیکی با حضور و با ارتباط الکترونیکی (ترکیبی / دوگانه، از نوع
۴۹	هم زمان).....
۵۲	زیرساخت ها و ابزارهای لازم برای آموزش الکترونیکی.....
۵۳	زیرساخت های لازم برای راه اندازی و توسعه آموزش الکترونیکی.....
۵۵	نقش فناوری الکترونیکی در آموزش و پرورش.....
۵۶	ضرورت به کارگیری ابزارهای فناوری اطلاعات و ارتباطات در امر آموزش.....
۵۹	عوامل مؤثر در انتخاب فناوری اطلاعات برای یادگیری.....
۶۰	مزایای فناوری و اطلاعات در آموزش.....
۶۱	ضرورت هم گامی با فناوری در آموزش.....

۶۲.....	فواید کاربرد فناوری در کلاس درس
۶۲.....	۱- ارتقای سطح یادگیری فردی
۶۲.....	۲- ارتقای سطح مشارکت دانش آموزان در کلاس درس
۶۳.....	۳- کمک به دانش آموزان در یادگیری انشا و املا
۶۳.....	۴- تشویق به یادگیری گروهی
۶۳.....	۵- آماده کردن دانش آموزان برای حضور در محیط کاری فنی
۶۴.....	۶- تشویق دانش آموزان به ریسک پذیری با ایجاد چالش برای آن ها
۶۴.....	۷- کمک به دانش آموزان ناتوان و معلول
۶۴.....	۸- ازبین بردن شکاف میان معلمان و دانش آموزان
۶۴.....	۹- تسهیل کار معلمان
۶۵.....	سایر فواید کاربرد فناوری در کلاس های درس
۶۶.....	زیان های فناوری در کلاس درس
۶۶.....	۱- پرت شدن حواس دانش آموزان
۶۶.....	۲- پُرهزینه بودن فناوری در کلاس درس
۶۶.....	۳- نیاز به داشتن آموزش
۶۶.....	موانع و مشکلات استفاده از فناوری در آموزش یا آموزش الکترونیکی
۷۰.....	نقش معلمان و دانش آموزان در استفاده مؤثر از فناوری
۷۰.....	نقش معلمان
۷۱.....	نقش دانش آموزان
۷۲.....	نیازها
۷۳.....	فصل چهارم: فناوری های تولید محتوا برای یادگیری الکترونیکی
۷۴.....	تولید محتوای الکترونیکی آموزشی است
۷۶.....	عناصر موجود در یک سند الکترونیکی
۷۶.....	۱- متن
۸۱.....	۲- تصویر
۸۲.....	۳- فیلم
۸۳.....	۴- صدا

فصل پنجم: طراحی آموزشی در تولید محتوای الکترونیکی	۸۵
تولید محتوای الکترونیکی آموزشی	۸۵
معیارها و اصول طراحی و تولید محتواهای الکترونیکی	۸۶
طراحی آموزشی	۸۷
فرایند و عناصر طراحی آموزشی	۸۸
ویژگی های فرایند طراحی آموزشی:	۸۸
طراحی آموزشی در سطح خرد و کلان	۸۹
الگوهای طراحی آموزشی در سطح خرد	۸۹
خروجیات الگوهای طراحی آموزشی	۹۰
انواع الگوهای طراحی آموزشی	۹۱
مراحل طراحی آموزشی (الگو ترکیبی)	۹۴
مرحله اول: تعیین ویژگی های فراگیران	۹۵
مرحله دوم: تعیین اهداف آموزشی	۹۶
مرحله سوم: تعیین رفتار ورودی، گزین و سنجش آغازین	۱۰۰
مرحله چهارم: انتخاب و سازمان دهی محتوای آموزشی	۱۰۲
مرحله پنجم: انتخاب روش ها و شیوه های آموزشی	۱۰۶
مرحله ششم: انتخاب رسانه ها و مواد آموزشی	۱۰۸
مرحله هفتم: تعیین فعالیت های معلم و دانش آزران	۱۰۹
مرحله هشتم: ارزشیابی	۱۰۹
نمونه طراحی آموزشی در سطح خرد	۱۱۰
اجزای ضروری در طرح درس	۱۱۰
طرح درس سالانه	۱۱۱
مراحل طرح درس سالانه	۱۱۲
الگوی طرح درس روزانه	۱۱۵
مراحل تهیه طرح درس روزانه	۱۱۶
اصول و معیارهای تولید محتوای الکترونیکی استاندارد	۱۲۰

۱۲۲.....	نکات لازم در نگارش اهداف رفتاری
۱۲۴.....	معرفی برخی از نرم افزارهای تولید محتوای الکترونیکی
۱۳۹.....	فصل ششم: فتاوری در حوزه زبان و ادبیات فارسی
۱۴۴.....	الف - حوزه های کاربرد و قابلیت های فتاوری در رشته زبان و ادبیات فارسی
۱۴۴.....	۱) تصحیح متن
۱۴۵.....	۲) فرهنگ نویسی
۱۴۵.....	۳) تاریخ ادبیات
۱۴۵.....	۴) علوم بلاغی، معانی، بیان و بدیع
۱۴۶.....	۵) عروض و قافیه
۱۴۶.....	۶) دستور زبان
۱۴۶.....	۷) آموزش زبان فارسی
۱۴۶.....	۸) سبک شناسی
۱۴۷.....	۹) معرفی شاعران و نویسندگان و آثاران ها:
۱۴۷.....	ب- حضور نرم افزارها در حوزه زبان و ادبیات فارسی
۱۴۸.....	انتخاب روش آموزشی متناسب
۱۴۹.....	انواع نرم افزارهای آموزشی قابل استفاده در حوزه آموزش زبان و ادبیات فارسی
۱۵۲.....	الزامات ساختاری دروس در نرم افزارهای درسی و کمک درس
۱۵۲.....	مراحل مختلف آموزش مبحث در نرم افزار آموزشی
۱۵۳.....	روش های آموزشی به کار رفته در نرم افزارهای آموزشی
۱۵۳.....	ج- مقایسه رویکردهای سنتی و رویکردهای نوین یادگیری
۱۵۳.....	روش های سنتی
۱۵۴.....	روش های نوین (فعال)
۱۵۵.....	د- روش های فعال تدریس در حوزه زبان و ادبیات فارسی
۱۵۵.....	۱) روش پرسش و پاسخ
۱۵۵.....	۲) روش بحث گروهی
۱۵۶.....	۳) ایفای نقش قصه گویی و نمایش خلاق

- ۴) روش گردش علمی و مشاهده ۵۶
- ۵) روش تفکر استقرایی ۵۷
- ۶) روش بدیعه پردازی ۵۷
- ۷) روش حل مسأله ۵۷
- ۸) روش واحد کار (پروژه) ۵۸
- ۹) روش کارآیی گروه ۵۸
- ۱۰) روش تدریس اعضای گروه ۵۸
- ۱۱) روش قضاوت عملکرد ۶۰
- ۱۲) روش روشن سازی طرز تلقی ۶۰
- ۱۳) ریکرد - ریس معکوس ۶۲
- ه- نظام ارزشیابی در نرم افزارهای آموزشی حوزه زبان و ادبیات فارسی ۶۵
- مزایای ارزشیابی تکمیلی و مستمر ۶۷
- نظام تکلیف دهی در نرم افزار نرسی ۶۸
- در طرح این پرسش ها، بی برآاست تا: ۶۸
- نرم افزار آموزشی برانگیزاننده بعد ۶۹
- معرفی منابع تکمیلی در نرم افزار ارزشی ۷۱
- و- تولید محتوای الکترونیکی آموزشی در حوزه زبان و ادبیات فارسی ۷۳
- چگونگی و فرایند تولید محتوای الکترونیکی ۷۴
- برخی از برنامه های مفید در تولید محتوای آموزشی : طراحی آموزشی ۷۵
- نرم افزار طراحی سؤال و سربرگ امتحانی ۷۶
- ز- معرفی قسمت های مختلف یک درس افزار ۷۹
- سنجش ۹۰
- ح- اقدامات انجام شده در حوزه کاربرد فناوری در رشته زبان و ادبیات فارسی ۹۱
- پیشنهادهای ۹۲
- ط- چشم انداز به کارگیری فناوری های روز در رشته زبان و ادبیات فارسی ۹۳
- ی- برخی از ابزارهای موجود آموزشی ۹۳
- ک- برخی دیگر از زمینه ها و پتانسیل های موجود در حوزه فناوری های آموزشی ۹۴

۱۹۴	- اسلایدهای آموزشی
۱۹۵	- بُردهای هوشمند
۱۹۶	- جزوه‌های آموزشی
۱۹۶	- سایت‌ها و وبلاگ‌های ادبی
۱۹۷	- تصاویر، پوسترها، نقشه‌ها و...
۱۹۷	- فیلم‌های کوتاه آموزشی
۱۹۸	- کتابخانه الک‌رونیک
۱۹۹	- کتابخانه صوتی (گویا)
۲۰۰	- نرم‌افزارهای ادبی
۲۰۳	فصل هفتم: معرفی و تحلیل برخی نرم‌افزارهای موجود در حوزه زبان و ادبیات فارسی
۲۰۷	الف - معرفی برخی از نرم‌افزارهای ادبی موجود
۲۰۷	دُرچ (بزرگ‌ترین کتابخانه الک‌رونیک شعر و ادب پارسی)
۲۰۹	گنج ادبی
۲۱۰	باباطاهر
۲۱۱	شاهنامه فردوسی
۲۱۳	صندوقچه شعر و ادب فارسی
۲۱۴	نرم‌افزار مشاعره
۲۱۵	المشاعره
۲۱۸	کتابخانه عمومی تخصصی
۲۱۸	سروش سخن ۵
۲۲۰	نرم‌افزار فرهنگ یار دهخدا
۲۲۱	نرم‌افزار موبایل لغت نامه دهخدا
۲۲۲	فرهنگ لغت معین
۲۲۳	جامی
۲۲۵	ملاقات دو دریا (شمس و مولانا)
۲۲۶	بوستان حکایت

۲۲۷	بوستان سعدی
۲۲۸	سروش قونیه (۲)
۲۲۸	رودکی پدر شعر فارسی
۲۲۹	نقیرنی
۲۳۰	پارس خوان
۲۳۲	دانش نامه حافظ
۲۳۲	، مشخصات کلی نرم افزار
۲۳۵	آورش زبان فارسی (پارسی)
۲۳۶	مثنوی و ری ملانا
۲۴۰	تاریخ ایران اسلامی
۲۴۳	نیستان
۲۴۵	شعراى مشروط
۲۴۶	ملك الشعرا بهار
۲۴۷	فرهنگستان
۲۴۸	مجموعه نرم افزارهای ادبیات
۲۵۱	جدول کلمات متقاطع فارسی «واژه»
۲۵۱	قافیه یاب اندروید هم صدا
۲۵۱	واژه یاب بسامدی دیوان حافظ
۲۵۱	قلم ۲ (نرم افزار فرهنگ و ادب فارسی)
۲۵۴	نرم افزار ادبی چامه
۲۵۵	نیستان ۶
۲۵۶	دستور زبان فارسی برای اندروید
۲۵۸	بررسی متن، برای تشخیص سرقت های ادبی
۲۵۹	فرهنگ عروضی هم صدا
۲۶۰	ب- بررسی و تحلیل ابعاد آموزشی نرم افزارهای معرفی شده
۲۶۰	تعیین و تعریف اهداف آموزشی
۲۶۱	انتخاب روش آموزشی متناسب

۲۶۲	تعیین گروه آموزشی موردنظر.....
۲۶۳	فرهنگ گروه آموزشی.....
۲۶۳	رابطه زمان با منحنی آموزشی.....
۲۶۴	ارزشیابی آموزشی کاربر.....
۲۶۵	نقش فنون رایانه‌ای در تولید نرم افزار.....
۲۶۹	فصل هشتم: پایگاه‌ها و سایت‌های علمی و ادبی مرتبط با حوزه آموزش زبان و ادبیات فارسی.....
۲۶۹	۱- مرجع سایت پای فارسی.....
۲۶۹	۲- شهر مجازی زبان و ادب فارسی.....
۲۷۰	۳- مؤسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان ایران.....
۲۷۱	۴- سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران.....
۲۷۲	۵- دانش نامه جهان اسلام.....
۲۷۲	۶- سایت ادبی خزه.....
۲۷۳	۷- سایت ادبی پیاده‌رو.....
۲۷۳	۸- سایت شعرنو.....
۲۷۴	۹- پایگاه تخصصی مجلات نور.....
۲۷۵	۱۰- سایت گنجور.....
۲۷۶	۱۱- سایت رشد آموزش زبان و ادب فارسی.....
۲۷۷	۱۲- سایت فرهنگستان زبان و ادب فارسی.....
۲۸۰	۱۳- انجمن ترویج زبان و ادب فارسی ایران.....
۲۸۲	۱۴- بنیاد سعدی (آموزش زبان فارسی در جهان).....
۲۸۵	۱۵- پرتال جامع علوم انسانی.....
۲۸۷	۱۶- مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی.....
۲۸۷	خدمات و بخش‌های این پایگاه:.....
۲۹۰	۱۷- سایت انجمن علمی زبان و ادبیات فارسی.....
۲۹۰	۱۸- وب سایت دبیرخانه راهبری زبان و ادبیات فارسی کشور.....
۲۹۳	فصل نهم: کتاب‌خانه‌های الکترونیک.....
۲۹۵	الف- مزایای کتاب‌های الکترونیک.....

۲۹۵	مزایا و ویژگی‌های کتاب‌های الکترونیک
۲۹۷	ب- معایب کتاب‌های الکترونیک
۲۹۹	ج- تقسیم‌بندی کتاب‌های الکترونیکی از نظر امکانات
۲۹۹	کتاب‌فروشی اینترنتی
۳۰۰	ه- برخی از سایت‌ها و پایگاه‌های مرتبط با کتاب‌های الکترونیکی
۳۰۰	پایگاه وب آمازون
۳۰۰	ناشران در اینترنت
۳۰۱	ز- یشگاه‌های کتاب در اینترنت
۳۰۱	کتابناک
۳۰۲	پارسر بوک
۳۰۲	آدینه بوک
۳۰۲	کتاب سبز
۳۰۳	کتاب‌خانه مجازی ایوان ابرار (پی‌دی‌اف)
۳۰۳	پایگاه اطلاعاتی دیبوک
۳۰۵	فصل دهم: زبان و ادبیات فارسی در عرصه اینترنت
۳۰۷	ویژگی‌های آثار ادبی اینترنتی
۳۰۷	الف- از نظر درون‌مایه و محتوا
۳۰۸	ب- از نظر فرم و قالب
۳۱۰	ج- از نظر زبان
۳۱۱	مزایا و معایب ادبیات اینترنتی
۳۱۵	فصل یازدهم: شبکه‌های اجتماعی
۳۱۷	انواع رسانه‌های اجتماعی
۳۱۷	۱- شبکه‌های اجتماعی
۳۱۷	۲- وبلاگ
۳۱۷	۳- میکرو بلاگ

۴- پادکست	۳۱۸
۵- جهان مجازی	۳۱۸
اهداف و کارکردهای آموزشی شبکه‌های اجتماعی	۳۲۰
الف- سازمان‌دهی انواع گروه‌های اجتماعی مجازی	۳۲۰
ب- توسعه مشارکت‌های اجتماعی	۳۲۰
ج- به اشتراک گذاشتن علاقه‌مندی‌ها توسط اعضا	۳۲۱
د- ایجاد محتوای متوسط اعضا	۳۲۱
مزایای شبکه‌های اجتماعی	۳۲۱
الف- انتشار سریع و آزادانه اخبار و اطلاعات، افزایش قدرت تحلیل و تقویت روحیه انتقادی؛	۳۲۱
ب- امکان عبور از مرزهای جغرافیایی و آشنایی با افراد، جوامع و فرهنگ‌های مختلف؛	۳۲۲
ج- شکل‌گیری و تقویت خرد جمعی؛	۳۲۲
د- امکان بیان ایده‌ها به صورت آزادانه و آشنایی با ایده‌ها، افکار و سلیقه‌های دیگران؛	۳۲۲
ه- کارکرد تبلیغی و محتوایی؛	۳۲۲
و- ارتباط مجازی مستمر با دوستان و آشنایان	۳۲۲
ز- تبلیغ و توسعه ارزش‌های انسانی و اخلاقی در سراسر جهان؛	۳۲۲
ح- یکپارچه‌سازی بسیاری از امکانات اینترنتی و وبی؛	۳۲۲
ط- توسعه مشارکت‌های مفید اجتماعی؛	۳۲۲
ی- افزایش سرعت در فرایند آموزش و ایجاد ارتباط شبانه‌روزی بین استاد شاگرد؛	۳۲۲
ک- افزایش اعتماد، صمیمیت و صداقت در فضای سایبر	۳۲۲
معایب شبکه‌های اجتماعی	۳۲۲
الف- ساختگی بودن نحوه ارتباط؛	۳۲۲
ب- شکل‌گیری و ترویج سریع شایعات و اخبار کذب؛	۳۲۲
ج- تبلیغات ضد دینی و القای شبهات؛	۳۲۲
د- نقض حریم خصوصی افراد؛	۳۲۲
ه- انزوا و دور ماندن از محیط‌های واقعی اجتماع؛	۳۲۲

- و- تأثیرات منفی رفتاری؛ ۳۲۲
- ز- آسیب‌های روانی ۳۲۲
- منابع ۳۲۵

www.ketab.ir

مقدمه

فناوری هم‌پای عمر بشر و یاور تمام لحظه‌های او بوده است؛ انسان از زمان‌های قدیم فناوری را به صورت‌های گوناگون پاسخ‌گوی نیازهای اولیه خود یافته و به وسیله آن به تهیه و تأمین خواسته‌هایش پرداخته است و بدون شک با پیش‌رفت بشر و تحولات جدید در فناوری اطلاعات، ارتباطات، جوامع انسانی به سوی جامعه اطلاعاتی و جامعه دانایی محور حرکت می‌کنند. در این گونه جوامع، تکنولوژی و فناوری اطلاعات بخشی اساسی از وقت افراد در خانه، مدرسه و محل کار به خود اختصاص می‌دهد و سبب تغییر در شیوه زندگی، کار، تفریح، بازی، ارتباطات و یادگیری آن‌ها می‌شود.

هرچه در قرن ۲۱ پیش‌تر می‌رویم، تکنولوژی و فناوری بیش‌تر در پیش‌تر با زندگی‌ها آمیخته می‌شود. توسعه استفاده از ماشین در شکل‌های مختلف و با کارایی‌های گوناگون آن، پیدایش رایانه‌ها و گسترش حیرت‌انگیز آنها، همه‌گیر شدن استفاده از گوشی‌های هوشمند، کاربرد تبلت‌ها که جایگزین رایانه‌ها و لپ‌تاپ‌ها شده‌اند، رسانه‌های جمعی و مهم‌تر از همه ظهور و رواج اینترنت، زندگی انسان امروز را تحت تأثیر قرار داده و به کارگیری سریع و گسترده این نوآوری‌ها در زندگی روزمره، جهت انجام فعالیت‌ها را تغییر داده‌اند.

این تحولات قطعاً در تعلیم و تربیت و نظام آموزشی نیز تأثیر داشته‌اند. رسانه‌های آموزشی و ابزارهای مورد استفاده در یادگیری و یاددهی در گذر زمان و هم‌گام با

پیشرفت در علم و فناوری، از تغییر و تحولات چشم‌گیری برخوردار شده‌اند و به همین دلیل در هر دوره و متناسب با امکانات موجود، تکنولوژی‌ها و رسانه‌های آموزشی متفاوتی مورد استفاده مراکز آموزشی قرار گرفته‌اند.

بخشی از این فناوری‌ها تحت تأثیر ظهور رایانه و گسترش آن در زندگی انسان است. بیش از سی سال است که رایانه‌ها در امور انسانی مورد استفاده قرار گرفته و تأثیر قابل توجهی در امر یادگیری ایفا می‌کنند. آنها تغییری عمده در نقش فراگیران و معلمان، مشارکت بیش‌تر دانش‌آموزان با هم‌سالان، افزایش استفاده از منابع خارج از مدرن درسی، سرعت بیش‌تر در فراگیری مطالب، ایجاد التذاذ و رغبت بیش‌تر در یادگیری، رسد و بهبود مهارت‌های آموزشی و ارائه مطالب داشته‌اند.

این دست‌رسانی شدن آن با فعالیت‌ها و امور روزانه انسان امروز، از دیگر ارکان و عوامل کاربرگ‌ساز در فناوری اطلاعات و ارتباطات در دنیای معاصر است و جامعه امروزی از جنبه‌های گوناگون از جمله آموزش، پژوهش، اقتصاد، تجارت، فرهنگ و غیره به آن وابسته شده است. کمتر فعالیتی را در اطراف خود می‌بینیم که به نحوی با این رشد و پیشرفت فناوری‌ها همراه نباشد.

در حال حاضر پیشرفت‌های صورت گرفته در حوزه‌های سخت‌افزاری و نرم‌افزاری و گسترش اینترنت و سایر فناوری‌های آموزشی، امکان ارائه دیجیتال و چندرسانه‌ای محتوا در قالب تلفیقی از داده‌های متنی، گرافیکی، صوتی و تصویری فراهم کرده است؛ به گونه‌ای که می‌توان در آموزش، علاوه بر متن از امکانات رسانه‌های صوتی و تصویری نیز در قالب پخش صدا و نمایش تصویری ثابت و متحرک، به صورت انیمیشن و فیلم، استفاده کرد و ضروری است که این امکانات، ابزارها و فناوری‌ها را در فعالیت‌های آموزشی و فرایندهای پژوهشی رشته زبان و ادبیات فارسی نیز به کار گرفت.

زبان و ادبیات فارسی به واسطه نقش تأثیرگذار و گسترده‌ای که در جامعه دارد، و به واسطه اینکه مخاطبان و علاقه‌مندان آن تقریباً همه مردم هستند، باید بیش از هر حوزه دیگری مورد توجه و تأکید باشد و با استفاده از پیشرفت‌های تازه در ابزارها، فناوری‌ها، نوآوری‌ها و شیوه‌های مطلوب‌تر و تازه‌تر، در آموزش، شناخت و یادگیری آن تلاش کرد.

تاکنون در حوزه آموزش زبان و ادبیات فارسی، از طریق فناوری‌های نوین کمتر توجه شده است؛ اهمیت و گستردگی رشته زبان و ادبیات فارسی چندان است که استفاده از این ابزارها برای پیش‌رفت این رشته بسیار ضروری و حیاتی است. ضروری است که همگام و هم‌زمان با پیش‌رفت فناوری‌های جدید، از توان عملیاتی این ابزارها استفاده شود تا فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی، در حوزه زبان و ادبیات فارسی، از حیث روش و نتایج و از لحاظ کمی و کیفی، ارتقا یابد.

شرکت‌ها، نهادهای بزرگ بین‌المللی و ملی به تولید سخت‌افزارها و نرم‌افزارهای تخصصی رشته‌های مهندسی، گرافیک، حسابداری، رشته‌های علوم پزشکی و... توجه داشته‌اند، اما به نیازسنجی، برنامه‌ریزی و تولید نرم‌افزارها، درس‌افزارها، چندرسانه‌ای‌ها یا معارف‌های الکترونیکی در زمینه زبان و ادبیات فارسی چندان توجهی نشده است؛ به‌طوریکه تولیدات مبتنی بر فناوری تخصصی در این زمینه ناچیز است و پاسخ‌گوی نیازها در سطح گوناگون نیست.

برای ارتقا و توسعه آموزش و پژوهش در رشته زبان و ادبیات فارسی، از یک سو نیازسنجی صحیح و دقیق در این رشته و از سوی دیگر اشراف و آگاهی از همه ظرفیت‌های فناوری‌های روز ضروری است. در این صورت می‌توان از این فناوری‌ها در رشته زبان و ادبیات فارسی به بهترین وجه استفاده کرد. گویا ماهیت این رشته با برخی رشته‌ها مثل معماری، آمار، شیمی، فیزیک، مهندسی رشته‌های علوم پزشکی، دندان پزشکی و... که با ورود فناوری‌های روز تحول‌های زیادی یافته، متفاوت است؛ اما می‌توان اقداماتی مهم برای به‌کارگیری اصولی از این ابزارها روز برای پیش‌برد اهداف آموزشی و پژوهشی آن انجام داد.

برای این منظور باید بپذیریم که معلم و استاد امروز نیازمند کسب دانش و مهارت در کاربرد فناوری‌ها در آموزش است؛ به عبارتی تلفیق «IT» با تخصص حرفه‌ای، از اصول اولیه در هر برنامه درسی است. به‌طور روشن باید بگوییم که مثلاً معلم تاریخ، معلم جغرافیا یا معلم زبان و ادبیات فارسی، برای رسیدن به موفقیت، ایجاد انگیزه، داشتن کلاس جذاب و تأثیرگذاری در روند آموزش، باید با فناوری و حوزه‌های

مختلف آن آشنا باشند؛ یعنی استادان و دبیران ما به استفاده از WORD یا POWER POINT یا سایر نرم افزارها در حد استفاده کلاس خود نیاز دارند؛ آن بزرگواران می دانند که چگونه باید از این ابزارها در کلاس درس استفاده کرد که سرمایه های آموزشی عمومی کشور به بی راهه نروند. بنابراین تسلط علمی و مهارتی معلمان در تکنولوژی آموزشی، به ویژه طراحی آموزشی، در به کارگیری صحیح فناوری در امریاددهی و یادگیری بسیار ضروری است.

دکتر این نکته نیز لازم است که تولید محتواها، نرم افزارها، فیلم های آموزشی، اسلایدها و... باید به دست همین استادان و معلمان صورت گیرد و نمی توان منتظر بود که در بیرون از محیط آموزشی و توسط کسانی که آگاهی کاملی از شرایط و ویژگی های رشته و نیازهای ما ندارند، برای کلاس ما محتوای آموزشی الکترونیکی کاملی تولید شوند. صورت آماده در اختیارمان قرارگیرد. چنان محتوایی، مسلماً آن انتظاری را که از یک بسته آموزشی کامل داریم، محقق نمی کند و عملاً در کلاس درس مفید واقع نخواهد شد؛ پس ضروری است آموزش دهندگان، استادان، پژوهشگران و دبیران رشته زبان و ادبیات فارسی با جدیت بیش تر در ساخت، تولید و کاربرد محتواهای الکترونیک و مبتنی بر فناوری بکوشند.

این اثر گامی کوچک در مسیر شناخت این حوزه است و با وجود مشکلاتی که در کمبود منابع و پژوهش های معتبر و کامل و دیگر موانع با وجود داشته، تلاش نموده باب سخن را در این جهت باز نماید و زمینه ای جدید در مطالعات آموزشی و ایجاد جذابیت و انگیزه در تدریس زبان و ادبیات شیرین فارسی باز نماید. بی شک رهنمودها و دست گیری های استادان و منتقدان گرانمای، راه را روشن تر و مسیر را هموارتر خواهد کرد.

با تقدیم احترام

مؤلفان

زمستان ۱۳۹۷